

Egy hatosor használt petis sor... 16 krajczár; többesre 10 krajczár. Bőlegdíj külön minden... 1. suttas után 80 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetésnyelket előford. Hecben; Haszn. stein és Vogler Walldehause Nr. 10, Mosse R. Selterstrasse Nr. 3. O. Poppelik A. Wollzele Nr. 22.

FERENCZ JÓZSEF KESERÜVIZ-FORRÁS

legtartalomsabb és leghatasosabb budai keserüvír. Kapható minden gyógytárban és fűszerkereskedésben. Rendes adagként 1/2 pohár elegendő. 32600

Gyönyörű szép HÖLGYRUHAKELMEK

HAMBURGER ADOLF-nál. Budapest, koronaherezeg-utca 8. sz.

Minták kívánatra azonnal ingyen és bérmentve bárhová küldetnek.

Nincs többé széplő, napsütés, sárga arcfolt, redő.

EAU DE LYS DE LOHSE szépitő lilomtej adhatja vissza

Est a porosz királyi orvosi hatóság megvizsgálta, valamennyi ki ünnö orvos és orvosgyógyász, számos nő és férfi egyedül ismert el hibátlan szépitőszereknek.

LOHSE Poudre VELOUTINJE. Jól rátapad a bőrre, állandó és nem tűnik szembe, finomabb és bárszínesebb a riasporánál, s a bőrnek ragyogó fehérséget kölcsönöz, fehér vagy rózsaszín - szökek számára. Sárga (Rachel) - barnák számára. Ára egy doboznak 1 frt 80 kr.

LOHSE egészség-szépség lilomtej-szappana, ára 50 kr. LOHSE Eau balsamique dentifrice, ára 1 frt.

Főraktár: TÖRÖK JÓZSEF ur győgytárban Pesten, király utca 7. sz.

Mell-, nyak-, gyomorhajóknál

és általános testi gyöngeségknél, valamint legjobbnak bizonyult erősítőszert gyűnánt lábbadozásoknál használható a legnagyobb gyógyerejű

Hoff János-féle maláta-gyógytápszer,

mely már oly sokszor kipróbáltatott, hogy a szenvedő közönség figyelmét saját jóvoltából ezen gyógyszerre felhívjuk.

Európa majdnem valamennyi uralkodója részéről történt kitüntetés, Európa leghíresebb orvosi kitüntéségi részéről ajánlása és alkalmazása valamint naponként befolyó számtalan hálaanyagot a Hoff János-féle maláta-gyógytápszer használata folytán történt szerencsés kigyógyulásokról, a legelhatatlanabb bizonyítékai annak valódi értékéről.

II. Hosszabb idő óta makacs hirtűben szenvedők, a mely állomtat elrablá s 73 éves előhaladott koronál fogva, erőmtől megfosztott. Többféle szerek használata sikertelenül, míg egy helybeli híres orvos tanácsára elhatároztam, a Hoff János-féle maláta-készítményekhez (maláta-kivonat-egészségi-sör, maláta-kivonat-egészségi-eszkoládé és maláta-kivonat-mell-cukorkák) folyamodni. Ezen kitűnő készítményekről vid használata után nem csak kizű hőgészető szabadtal meg, hanem erőm is újra visszatért. Én is Hoff János maláta-kivonat-egészségi-söréhez hason erősítő egészségi-sört sohasem élveztem: legjobb eszkoládéink a hasonlatot nem állják ki Hoff János-féle maláta-kivonat-eszkoládéval, és a maláta-kivonat-mell-cukorkák hatásukban felülmúlnak minden egyéb, általán megkísérlett fajtákkal. Örömmel ajánlom a Hoff János-féle maláta-készítményeket az egész világnak.

Páris, Rue Geoffroy. Bőrő Bülow Hugó, miniszter.

Ezen Hoff János-féle maláta-gyógykészítmények 41-szer lettek kitüntetve; nyolcszor 1876-ban, udvari szallított szabadékokkal, köztük a megújított megelőzési nyilatkozatok az osztrák császár, a német császár, szász király ő feisegektől. Valamennyi ország orvosi rendeli azokat, a szenvedő kedvvel élezi. Üdülést és erősítést nyer általuk. A nem-igazi maláta-készítményekből hiányzik a gyöngyövény-anyagok hozzáadása, és a Hoff János-féle maláta-készítmények eddig még ki nem lesett igazi készítmények.

ÁRAK: Maláta-kivonat-egészségi-sör, egy üveggel 60 kr. Ládbában és üveggel: 3 üveggel 3 frt 88 kr. — 13 üveggel 7 frt 26 kr. 28 üveggel 14 frt 60 kr. 58 üveggel 29 frt 10 kr. — 1/2 kilo maláta-eszkoládé 1. 2 frt 40 kr. II. 1 frt 60 kr. III. 1 frt. (Nagyobb mennyiségnél engedmény.) Maláta-cukorkák 1 zacskó 60 kr. (1/2 és 1/4 is kapható) — Gyermek-táp-maláta-liszt 1 frt. Koncentrált maláta-kivonat 1 üveggel 1 frt, 60 kr. is. Egy kész maláta-fürdő 80 krajczárba kerül.

A fő-üzlet Magyarban számára. Létezik Budapestben, Kalap-utca 10 (a kapu alatt). Raktár Török József gyógyszerészénél, király-utca 7. 2 frton alul semmi sem szállítatik.

A fő-üzlet Magyarban számára. Létezik Budapestben, Kalap-utca 10 (a kapu alatt). Raktár Török József gyógyszerészénél, király-utca 7. 2 frton alul semmi sem szállítatik.

A fő-üzlet Magyarban számára. Létezik Budapestben, Kalap-utca 10 (a kapu alatt). Raktár Török József gyógyszerészénél, király-utca 7. 2 frton alul semmi sem szállítatik.

A fő-üzlet Magyarban számára. Létezik Budapestben, Kalap-utca 10 (a kapu alatt). Raktár Török József gyógyszerészénél, király-utca 7. 2 frton alul semmi sem szállítatik.

A fő-üzlet Magyarban számára. Létezik Budapestben, Kalap-utca 10 (a kapu alatt). Raktár Török József gyógyszerészénél, király-utca 7. 2 frton alul semmi sem szállítatik.

A fő-üzlet Magyarban számára. Létezik Budapestben, Kalap-utca 10 (a kapu alatt). Raktár Török József gyógyszerészénél, király-utca 7. 2 frton alul semmi sem szállítatik.

A fő-üzlet Magyarban számára. Létezik Budapestben, Kalap-utca 10 (a kapu alatt). Raktár Török József gyógyszerészénél, király-utca 7. 2 frton alul semmi sem szállítatik.

A fő-üzlet Magyarban számára. Létezik Budapestben, Kalap-utca 10 (a kapu alatt). Raktár Török József gyógyszerészénél, király-utca 7. 2 frton alul semmi sem szállítatik.

A fő-üzlet Magyarban számára. Létezik Budapestben, Kalap-utca 10 (a kapu alatt). Raktár Török József gyógyszerészénél, király-utca 7. 2 frton alul semmi sem szállítatik.

A fő-üzlet Magyarban számára. Létezik Budapestben, Kalap-utca 10 (a kapu alatt). Raktár Török József gyógyszerészénél, király-utca 7. 2 frton alul semmi sem szállítatik.

Margitszigeti gyógyfürdő

Budapest főváros közvetlen közelében. 35° R. meleg artézi forrás — porcellán-, márvány-, kád- és közfürdők zuhanykészülékkel — egyszerű kert — 300 teljes kényelemmel berendezett szoba — társalgási terem — kül- és belföldi lakok — naponta zene.

Kóralakok, melyek ellen a margitszigeti hévíz kedvező eredménnyel használtatott: Kőszvény — az ízületek, izmok, esonthatya, ideghüvely, idült csuza. A csuza, kőszvény, erómyi behatások typhus után fellépő hűdések — Zsábák — A esonbántalmakat, csontszűt, izületi bajokat és külsértéseket követő elváltozások — Fájdalmas hegek, merevség, hűdés. — Bőrbántalmak. — Vizelesi nehézségek. — Mch- és hüvelybántalmak.

A hévíz belsejleg eredménnyel használtatott: idült gyomorhurutnál és alhasi pangásoknál. A szigeten van gyögyosztár; ellátva mindennemű ásványvizzel és vegyes kereskedés, melyben mindennemű Margitszigeti Emlékek kaphatók. Rendelő orvos: dr. Vörzár.

Bérleteknél ugy a fürdő, mint a menétjegyek együttes váltásánál árelengednek. A szigeten lakók a fürdő-használatnál és a menétjegyeknél előnyben részesülnek. A fővárossal óránkint kétszer közlekedés.

A nyári idény május 1-én megnyitattik. A lakások megrendelése: a szigeten a felügyelőségi irodában.

(Utolsó posta: Ó-Buda.) A margitszigeti felügyelőség.

Üzlet-megnyitás.

Van szerencsém tudatni a nagyérdemű közönséggel hogy több évi külföldi utazásomból vissza tevé BUDAPESTEN, az újonnan épült Ferenciek háza 35. számú boltjában

Cziriák Károly

cég alatt férfiszabó-üzletet nyitottam. A külföld első rendű városaiban, Páris, London, New-York és San Francisco mindenütt a legtekintélyesebb szabóüzletekben működővén minden igyekezetem oda irányult, hogy szakmámban a legszigorúbb igényeket is kielégítő képességet szerezzek magamnak.

Bizalommal fordulok tehát a főváros és a vidék t. cz. közönségéhez azon alázatos kérelemmel, hogy becses megrendeléseikkel pártfogolni sziveskedjenek, meg lévén győződve hogy pontosság, jó izlés, és szigorú becsületesség által a bennem helyezett bizalomnak kellelőleg megfelelni képes leendek.

Magam a t. cz. közönség nagyra becsült hajlamba ajánlvá maradok, mely tisztelettel Cziriák Károly, férfi-szabó.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

Ferenciek bazárja 35-ik szám a.

PILEPSIE

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Magyar Hölgyek. Tartalmi elv- és jellemrajz. Füzve 1 frt.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre - 12 frt, fél évre - 6 frt. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre - 8 frt, fél évre - 4 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre - 8 frt, fél évre - 3 frt.

23. szám. — 1877. Budapest, június 10. XXIV. évfolyam.

A CSERKESZEK.

A KAUKAZUS újra lángban áll, a cserkesz nevet megint emlegetik. Az a maroknyi nép, mely hazája szirtjei példájára oly bámulatos kitartással küzdött az orosz özönvíz csapkodásai ellen, s oly sokáig nem engedte elnyelni magát, — most, midőn az a tenger már két évtized óta tartja elborítva, fölemelte fejét, sziget lőn megint, s daczol az áradattal, midőn az tulesap és tovább hatol hajaival.

A cserkesz név jöhangzásban a magyar ember előtt. Megszoktuk a függetlenség és szabadság szeretetét, a hősiességet és vitézi erényt fűzni és névhez. Sok ideig rokonainknak tartottuk és sokan talán ma is azoknak tartják, habár a nyelvész, ki a különféle cserkesz törzsek nyelveit tanulmányozza, arra a tapasztalatra jött, hogy a cserkesz név alá foglalt törzsek nem a magyarral közös család ivadékai.

Hazájuk a Kaukázusban van, hol a vadregényes Elbrusz meredek csucai a kék ég felhőit érintik, hol a hegyi patakok vad csörtetésével törnek maguknak utat a szarvasok és őzek lakta völgyekbe. E hegyek rejtekeiben tanyáznak ők mint a sasok, melyeknek szabad szárnyalása őket a szabadság és függetlenség magas teretét tanította. Ott laknak ők a Terek és Kuma partjain, a mennykővet rejtő Elbrusz vidékén, mely a magyar nép lelkébe mint őseink régi lakhelye, annyi kedves ábrándképet rajzol.

Századokon át éltek e szegény hegylakók zavartalanul és boldogul. Szabadon tanyáztak szikláik között; a hegyek belsejében lakó arany és más drágaságok ördöge nem kísértette őket, meglegedétek jámbor marhák legeltetésével s egyedül fegyvereket kovácsoltak, hogy azokkal szabadságukat megőrizték.

A Kaukázusnak észak-nyugati és délfelé lenyúló területe, az a vidék, melyen ma is véres harczok folynak az oroszok és a törökkel szövetségelt kaukázusi törzsek közt, a vitézi tettek egész özönét képes felmutatni, melyek a világ előtt hősi babérral koszorúzzák a cserkesz nevet. Általános rokonszenv és részvét kísérte e szabadságharcosok küzdelmét, melyet az őket nagy hullámokban előzölő orosz hatalom ellen folytattak. Vezérok Samil és Kara Haszan a történet legvitézebb hősei között foglalnak helyet. De meg kellett törniök

HADSÍ MURTUZ MOLLA RÁZI CSERKESZ FŐNÖK.

NEMZETI HIRLAP

III. évfolyam. Azon általános elismerést, melyet e lap a múlt évi szerb-török háboru alatt gyors, pontos és kimerítő tudósításai által kivívott, igyekezni fog az orosz-török háboru alatt is kiérdemelni. Külföldi levelei és harsztéri tudósításai lehető gyorsasággal és alaposzággal fogják olvasóit a bekövetkező, s hazánkra nézve oly nagyfontosságú napok eseményeiről értesíteni.

A „Nemzeti Hirlap” tárgyalja a politikai napi kérdéseket rövid, velős, népszerűen tartott vezércikkekben és kisebb közleményekben. Itt megtalálja az olvasó a törvényhozás üléseiről, bizottságok, szakbizottságok, pártklubok tanácskozásairól rövid, de kimerítő tudósításokat, távirati és újdonsági rovatában a legújabb híreket.

A „Nemzeti Hirlap”, mindennap egy iven, a szükséghez képest, évenként 50—100-szor félívenyi melléklettel, ünnepi utáni napokban pedig félíven fog megjelenni; s ezentul is a legelőcsé politikai napilap, mely a hirlapolvasó igényeit kielégítheti.

A rendes előfizetés, mely bármely hónap elején kezdhető meg, lesz:

Table with subscription rates: Egy óra... 1 frt 40 kr., Két óra... 2 „ 80 „, Három óra... 4 „ —, Hat óra... 8 „ —

KELET NÉPE

III. évfolyam. A KELET NÉPE külföldi levelei és harsztéri tudósításai által lehető gyorsasággal és alaposzággal értesíti olvasóit a háboru s hazánkra nézve oly nagy fontosságú napok eseményeiről.

A KELET NÉPE a konzervatív irány határozott képviselője, minden jóvaló törekvésnek erőlyes támogatója, minden visszafelé lépésnek, romlottágnak kériheltelen ostorozója.

A KELET NÉPE hetenkint hatszor egy nagy iven — a szükséghez képest félívenyi melléklettel — ünnepi utáni napokon pedig félíven mint esti lap, tehát mindennap megjelenik.

A rendes előfizetési ára:

Table with subscription rates: Egész évre... 20 frt — kr., Fél évre... 10 „ —, Negyedévre... 5 „ —, Egy óra... 1 „ 80 „

Az előfizetési pénzek legelőcsézetűben postautalvány után, a Franklin-Társulat hirlapkiadó-hivatalába (Budapest, egyetem-utca 4-dik szám) küldendő.

KERTÉSZ TÓDOR BUDAPEST.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható: Szentleczey Gusztáv.

Magyar váltóeljárás.

Negyedik kiadás. Füzve 2 frt 60 kr.

a tulnyomó erő ellen, s egymás után meghódoltattak. Mihály nagyherceg 1864. ápril 14-én kiadta a cserkeszeknek a parancsot, hogy egy havi időköz alatt hagyják el a Kaukzust, s települjenek le a lapályba az oroszok közé, különben hadi foglyokul fognak tekinteni. E kegyetlen parancsot egymásután és pedig rövid időközben kellett volna az egyes törzsek végrehajtani. De a cserkeszek e megaláztatást nem tűrték, s élzszebbek voltak kedves bérceiket örökre elhagyni.

A török kormány, melyhez a rokonvallású nép támogatásért folyamodott, elfogadta a cserkeszek bevándorlását Törökországba. Megbizta Nusret bej cserkeszt, hogy honfiai a török birodalom egyes vidékeire letelepítse. A mint a cserkeszek a kedvező választ megkapták, megindultak a Kaukasz bérceiből. A „humánus“ orosz kormány az egy havi idő lejártaival felgyújtotta a cserkeszek házeit, elhajtatta marháikat, s őket mint az állatokat könyört nem ismerő kozákok által a török határig szorította. Több cserkeszszel volt alkalom e tárgyról beszélni, s mindnyájan igen borzasztó színben tüntették fel előttem e kivándorlás jeleneteit. Semszeddin bej, az itt járt török küldöttség cserkesz származású tagja, maga is e letelepedők között volt még mint gyermek, s a vad kozákok szörnyű kegyetlenkedéseiről szintén sok hajmeresztő dolgot beszél.

Egy újkori népvándorlás volt ez. Majdnem egy millió embernyi tömeg, nemesak harezias férfiak, hanem aggok, nők és gyermekek, küzködve éhséggel, fáradsággal, ereszkedett le a Kaukasz bérceiből a Fekete-tenger partjaira. Mindenütt nyomukban a kozák...

A török kormány Kis-Ázsiába és a Balkán félszigetre telepítette le, ez utóbbi helyen a szlávok tömegébe ékelve be őket, hogy e folyton nyugtalanító elemet általuk féken tartsa. A Duna partján Vidintől kezdve a szerb határmentében és a Balkánban mindenütt sürűn találkozhatunk cserkeszekkel, kik a török kormány által épített házakban laknak. Itt a Balkán hegyeiben és szorosaiban teremtettek maguknak egy kis Kaukaszt, de az ottani feledezői velők ősi hazájukat. Barangolásához és kalandos élethez szokott nép a cserkesz. Lóra termett, s a szántás-vetésnek nem embere. Minden vendégszeretet és kedvezés mellett sem érzi magát eléggé otthonosan új hazájában. A különféle törzsek nem élnek itt nagyon példás egyetértésben egymással. Egyik törzs a másikra féltékenykedett, s a kölcsönös gyűlölködés meggyengítette és megtörté őket.

A kivándorlottak közt leggyakrabban az Abdzes, Abadza, Bzedo, Kusso, Zabarda, Ubuteh és Sabzukh törzsekkel találkoztunk, melyek nem állanak mindnyájan vérokonságban egymással, nyelvük is különböző, s egyes törzsek nem is értik egymás nyelvét. Semszeddin bej legmiveltebbnek mondá a Sabzukhok nyelvét, melyet legfőképpen beszélnek.

Belső szervezetükre nézve macokkal hozták ősi hazájuk intézményeit. Az egyes törzsek maguk közt patriarkhalis életet élnek itt is, mint éltek a Kaukaszban. A törzsfő, kitők bejnek neveznek, korlátlan hatalommal bír törzse felett és nagy tiszteletben áll. Ő békében a nép bírja, háboruban katonai főparancsnoka. Ő alatta állnak az egyes nemzetségek fejei, kik patriarkhalis hatalommal élnek nemzetségekben.

Ilyen törzsfőt mutat rajzunk, mely Hadszi Murtuz Molla Rázi főnököt ábrázolja. Egy kaukaszú vívő törzsek volt ő feje, ép oly dicsően és hősién harczott szabadságáért, mint annyi más és sorsa végre az lett, mi annyi más ott hon maradt: a megadás.

... Most ismét alkalmuk nyílt szembe

szállhatni halálos ellenükkel. Gályák szállítják vissza hazájukba a honfosztottakat, a bércek közé, melyek azóta mindig fel-feltüledeztek előttük képzeletükben, álmaikban, s melyekbe mindig vissza-visszaröppentek vágyaik.

Az előzőtt sasok megszűllják sziklafészeket, s lecsapnak elleneikre.

Váratlan volt a támadás bizonynyal. Az orosz hadsereg bizton nyomult előre a cserkesz várfészekek romjaiból rakott katonai utakon, s azt hitte, a századéves vérontás elég volt megfufasztani a honszeretetet és a szabadságot ott a hegyek között.

Azt nem gondolhatta, hogy az így elfojtott tűz még éjjen a hamu alatt, s a szabadabb szél egy lebbenése elég legyen lángra lobbantani. Pedig gondolhatta volna.

A cserkesz szabadságharcza még nem olyan régi. Még nem olyan nagy ideje annak, hogy most már édesebb lehesse előttük a kancsuka, mint a szabad függetlenség, s hogy inkább viseljenek rablánczot, mint fegyvert kezükben. Hiszen még el sem porlódhattak a szabadsághősök fehéről csontjai, még ki sem füstölöggett békés tanyájuk romjai fölött a kozák égő üszke, még szeltére sajanak a sebek, melyeket muszka fegyver ütött.

A merre lépni fognak, még ott találják szülőik, testvéreik véréit, s ez boszút fog kiáltani. A harez irtóztató lesz. Két világrészben foly a vér. Ázsiában és Európában. Ott ősi hazájukban, itt második új hazájukban harcznak a cserkeszek ugyanazon gyűlölt ellenséggel.

Kemény, véres és elkeseredett lesz a küzdelem bizonynyal, melyet ők most, amott tizenhárom évi száműzetés fájdalomával és honmaradt testvéreik viszontlátása fölötti lelkesedéssel, emitt az új haza iránti hála hevével, ősi ellenségüknek készítenek.

Erődi Béla.

Déryné naplójából.

X.

Az új intendáns. Egy főúri család. Az én udvari szobám.

Vida ur végre megunt a sok kocsi-zást Törtelyről Pestre, Pestről Törtelyre, aztán otthon is szeretett volna lenni szép kis nejnél, — de más felől a színházba is járnai, s színészettel foglalkozni, egy ideig habozott; de végre mégis győzött a szép nő, s ő lemondott az intendánságról s haza ment lakni a jószágára.

Lemondásának alkalmasint az is lehetett egyik oka, hogy szörnyű sokat költött, — mert ő igen spendábel volt, — s otthon nem lakván, jószágá rendtelenségbe jött. Rendbe kellett tehát magát szednie.

Most hát a társaság magára volt hagyva és csak az idősebbek: Benke, Murányi, Láng kézen-közön vezérelték az ügyet. De azért Vida ur nem hagyott föl egészen velünk. A hányszor Pestre jöttek, mindig eljöttek a próbákra is, ott tudakozódtak mindenről s ott töltötték velünk az időt az egész próba végeztéig. A neje nekem mindig hozott valami ajándékot magával.

De most már mégis kellett gondoskodni egy intendánsról, a ki a társaság ügyét kormányozza. Erre a társaság-e, más valamely pártfogó-e, arról már nincs világos tudomásom, — fölkérte Mérey Sándor urat.

Ő valami nagy hivatalt viselt. Titkos tanácsos volt-e, adminisztrator-e? — biz az már kiment az eszemből, minthogy az

ilyesmikkel mit se gondoltam. Nekem elég volt tudni, hogy nagyságos ur. Azonban az édesanyja konsiliarusné s egy-szersmind keresztés dáma volt.

Ez egy nap ezüdláncskát küldött hozzá az inas által, hogy délután szivesen lát oszonnára.

Délután eljött az inas. Mentem föl a lépcsőkön, az inas kinyitja előttem a szárnyas ajtót. Jaj be megijedtem! Ez volt az ebédlő. De én eddig még ily nagy teremben nem voltam.

Az asztal már terítve volt, — ragyogott rajta az ezüst tea- és kávéteríték és különféle szép porcellánon mosolygott a sok sütemény előmbé. A fal mellett állt a nagy zongora, a falon gyönyörű képek, sok! sok! Köröskörül több diván, támlás és egyéb székek és — egy lélek sem a teremben.

A szép futószőnyegek két-három ajtó felé vezettek. Egyen megálltam. Az inas is. Gondoltam: majd kijön valaki. Rá néztem az inasra. Ő is rám s akkor mutatott ujjával egy szép, fehér, szárnyas ajtóra, mondván:

— Ide tessék, itt van a nagyságos asszony.

Az inas kinyitotta az ajtót, s a mint beléptem, félve, szegyenkezve — most először mentem Murányiné nélkül ily nagy helyre, — fényes ragyogó teremben találok magamat; én ily fényes termekben csakugyan nem is voltam még; a padimentom viasszal fényesítve, mint a tükör; — tehát mondom, a mint beléptem, megálltam, s azt gondoltam a körülményekből ítélve, hogy legalább is selyemben fog egy dáma kevélyen előmbé lépni: hát, egyszerűen, háziásan öltözve egy igen idős dáma, igen-igen kellemteljes mosolygó arczczal bólogat felém, kinek sötét nagy szemei csupa szelidséggel tapadtak reám.

Ez egy kedves megnyerő arcz volt és mégis oly méltóság ült homlokán s látszott rajta ily öreg léttére is, hogy igen-igen nagy szépség volt valaha.

Mig oda értem, — mert nem mertem mindjárt megindulni, — s a mint jól megnéztem, mindjárt megismertem, hogy ez Mérey Sándor ur édes anyja. Épen olyan vágású ajka volt, mint fiának. Mérey ur is igen szép férfi volt és igen meglátszott rajta, hogy nagy ur.

Én tehát előbb az ajtóban megálltam s csak meghajtottam magamat. De az öreg dáma megszólalt, oly kellemes hangon, oly szép tiszta magyarsággal, melyből mindjárt kitetszett, hogy itt nem a német „Ton“ uralkodik, ámbár az arisztokracia kitündöklött minden zugból.

— Jöjjen csak közelebb, kis Róza! Igy hívják, ugy-e?

— Igen, nagyságos asszony, — mondám s megcsókoltam a kezét, de mikorra fölemelkedtem, már akkor körül fogott két fiatal kar, és ismét egy másik különös bájos alakot láttam magam mellett, két fekete, nevető, kancsi szemmel, melyből a pajzánság vidor szikrái löveltek rám. Átölelt, magához szorított, összeviassa csókolt.

Én azt se tudtam, mit csináljak? Nem mertem visszacsókolni, pedig szerettem volna, csak visszamosolyogtam s mondám a dámahoz fordulva:

— Nagyságos asszony méltóztatott velem parancsolni.

— Kértem, édesem! Mert ez az örö-

kös kaczagó, izgó-mozgó perpetuum-mobile rég nem hagy már békét, s én is kívántam közelebb láthatni a megismerhetni a kis Rózát. Mert lássa, maga a Tóni kedvence.

Az öreg dáma csak úgy hívta a kedves vidám fiatal leányt: „leányom“ — de Tóni nem neki volt a leánya, hanem a testvéreinek, ki korán elhalt, s a kis árva Tónit a consiliarusné örökbe fogadta s ő nevelte föl. Én ezt csak később tudtam meg.

Tóni oly kedves és megnyerő, oly bizalmas és oly igen művelt teremtés volt, hogy még maig sem sok hozzá hasonlót találtam, pedig mondhatom, Kolozsvárott és Kassán sok főúri háznál voltam otthonos s találtam elég comtesset és baronesset, kiknek műveltséggel tündöklő, szívélyes, gyermekedő ölelései között játszadozva élveztem magas társalgásukat.

Tóniban mindez összpontosult, s volt benne valami sajátosság, vonzerő, minnek nem lehetett ellentámlnia, a ki csak éppár órát töltött is társalgásában.

Nem volt ő többé tizenhat éves, de nem is sokkal idősebb. De hozzájárult többi tulajdonaihoz műveltsége, volt nagy világa, — elegans, izlésteljes öltözködése s szüntelen vidám jó kedve és szívójsága. És ő mindig oly szépen tudta hollőfeketeségű szép nagy haját alkalmazni, hogy fekete szemei csakugyan villogtak ki fürte közül. Igaz, hogy kancsal volt, de szemei nem azok a visszariasztó kancsal szemek voltak, melyek némelyiknél, fájdalom, elrabolják az arcz kellemét. De minthogy öröklő vigyorgott, szemei is mindig mosolyogtak, s különös kedves kifejezést adtak különben is szabatos arczának. Később egyszer, ismeretségünk folytán, mondja panaszkodva: „Látja Rózácska, mily kancsal vagyok én!“ Mondom: „De jó, hogy kancsal; máskülönben nem volna olyan szép.“

Ők azért régen mindig a német színházban tartottak páholyt, de jó darab idő óta fölhagytak vele, s most a magyaroknál béreltek páholyt.

— Édes kis Róza, — mondja a dáma, miután némi kérdéseket intézett hozzám a színház körülményeiről, — Tóni magát igen szereti, csak fogadjon neki szót, ő értelmes leány, és maga ő tőle jó izlést fog tanulhatni és sok mindent, a mire még magának szüksége van a színpadon.

Én reá néztem Tónira igen nyájasan, és nem tudtam egyebet felelni, csak mondám:

— Azt látom! Oh vegyen a kisasszony pártfogása alá! Én nagyon szófogadó és tanulékony leszek, — s ezt mondva ismét megcsókoltam az öreg dáma kezét.

Tóni esengetett, jött az inas.

— Az oszonnát! — kiáltott Tóni, — jerünk addig a zongorához.

A dáma fölkelésében volt valami csendes méltóság. Tóni oda ugrott, karon fogta s vezette, én hátramaradtam s utánok mentem, de Tóni, mint egy kis sajtukacsz, visszapattant, megfogta kezemet s így vezetett kettőnköt.

Mindenből kitűnt, — később is — hogy itt Tónié a hatalomszó az „igen“ és „nem“ fölött.

A mint megünn, mondja a dáma: — Rózsi, hozza el, kérem, a tobák-szelenczém, ott hagytam az asztalkán.

Visszamentem s elhoztam. A mint leült, oda kellett az asztalra a tányérja mellé tennem. Tóni sugta az asztalnál:

— Jó jel! ez először ahhoz, hogy mámanál nagy kegybe esett.

S ugy is volt. Ezentul mindennap ugy kellett oda mennem, mintha csak haza.

Midőn le akartunk ülni, akkor bámultam el, hogy de sokan összegyűltünk.

Jött legelőször egy magas szikár öreg ur, nagy méltósággal lépdelve előre, s kezén fogva egy gyönyörű kis virgoncz, valami tíz éves fiucska, ki oda szökelt a dámahoz, kezét csókolt neki s mondá:

— Kómama! (Grosz-Mama), jól tanultam.

— Értem! — mondá a dáma mosolyogva, s felém tekintve mondja magyarul: — ez annyit jelent, hogy sok czukor legyen a kávéban.

Most jött a prefektus, és még jött egy özvegy báróné, ki elszegényedett s most a háznál kegyelem-kenyeret evett.

Midőn mind összegyűltök, mondá a dáma az öreg urhoz:

— Ugy-e megleptem magát, édesem? Nézze, ide teremtettük a mindnyájunk kis kedvesét.

Én meghajtottam magamat.

— Hozta isten, hozta isten, — mondá az előkelő ur hidegen.

Mintha nem is közéjük tartozott volna: látszott rajta, hogy leereszkedik.

Gondoltam magamban: ennek nem sok kedvese lehet! Azonban nem is igen veték igénybe az ő társalgását. Mindent meghallgattam, — ha Tóni elménczkedett valami fölött, el is mosolyodott; de hármat se szolt mindössze.

Ez volt Mérey Sándor ur, a mi új intendánsunk.

A kis Sándor, — ugy emlékszem így hitták a fiacskáját is, — miután édes anyja meghalt, a nagyanyja gondjaira került, ez nevelte föl, s mintha csak a nagyanyja arczából metszették volna ki, ugy hasonlított hozzá.

Oszonna után a zongorához ült Tóni s nekem népdalokhoz accompnizirozott. Egész estig nem eresztettek haza. A consiliarusné igen jól találta magát.

Végre már mégis haza kellett mennem, de meg volt határozva a napi parancs: Próba végeztével mindig ő hozzájuk kell mennem, rapportra, hogy mit játszom, mibe öltözöm?

Tóni kisasszony volt az én zsurnálom, ő rendezte öltözéseimet, ő szabta ki s varrta a legizlettebb draperiákat, s meg kell valanom, hogy izléssel öltözködni csakis ő tőle lehetett tanulni. Három nap is eldologozott, arany-, ezüst-, és rézfóliákkal fölékesítvén hercegi fényes uszályos túl-ruhát, — mert még akkor nem igen fedették drága bársony-uszályok kicsinyke alkatomat. De Tóni olesó kelmékből össze tudta nekem készíteni és előtámlcsolni szerepeimhez a legjellemzőbb öltözéseket, és én csak neki köszönhetem, hogy mindig én voltam a legszebben és a legtöbb izléssel öltözve.

(Folyt. követh.)

Török kormányférfiak és vezérek.

A török kormány a mai válságos és nehéz helyzetben nem dicsekedhetik olyan kormányférfiakkal, kik elegendő tehetséggel és erélyvel tudnának működni a kényes és bonyolult helyzet tisztázásában. Aasi, Fud s Midhát után a mostani kabinet nem tud felmutatni férfit,

ki a jeles férfiak helyét be tudná tölteni. Pedig a kormányra most erősebb és tehetségebb férfiak kellenének, mint valaha. Nem lehet tagadni, hogy Edhem pasa nagyvezér jól tölti be helyét, de az előtt sem hunyhatunk szemet, hogy a mostani kabinet némely tagja ellen igen nagy az elkeseredés, s a nép csak kedvező alkalomra vár, hogy azok elmozdítását a kormány éléről követelje, a mint azt a szofták már tették is egyszer alig két hét előtt. A szofta zavargások éle három férfi ellen volt irányozva, kiknek elmozdítását kérték is. E három férfi Mahmud Damad pasa, Redif pasa hadügyminiszter és Mukhtar pasa, az ázsiái hadak parancsnoka. Ardahan elesése szolgáltatták ezek letételének sürgetésére okot. Mahmud és Redif pasának tudja be a nép Midhát száműzetését is, s azért is fordul a legnagyobb elkeseredéssel ellenök. A kormány, mint tudjuk, Konstantinápoly ostromállapotba helyezésevel felelt e zavargásokra. Más alkalommal talán azonnal elbocsátották volna a népszerűtlen férfiakat, most azonban még inkább igazat szolgáltattak nekik. Ez mutatja a két férfinak kegyelt voltát.

Mahmud Damad pasa a szultán sógora és mint ilyen a rokonság kötelekeivel is hozzá van fűzve az uralkodóhoz, ő a szultán fő udvarmestere és így legközelebb tanácsadója. Ő-török párti férfi, ki keveset törődik a képviselőház szabadelvű határozataival, hanem a mennyire csak lehet, saját lábán jár. Erőszakos és velemény nem tűrő ember. A szultánt a maga veleményének elfogadására igen ügyesen tudja rábírnai. A látszatot jól meg tudja őrizni s a kedvező alkalmakat kizsákmányolni. Kétségtelen, hogy Midhát pasa megbuktatása az ő műve. Ha viszont sikerülne megbuktatni Mahmud pasát, akkor Midhát és vele a szabadelvűség úlna újra diadalát. Egelőre azonban ezt nehezen lehet remélni, mert — mint a közelmúlt események is mutatják, — Mahmud pasa sokkal erősebben ül a nyeregben, hogysem onnan egy könnyen valami kidobhatná. Hogy mennyire nem törődik a közvéleménnyel, megmutatta azzal, hogy közelebből az utczán összecsoportosult nők és gyermekek szitkozódásait hidegvérrel tűrte, oda sem nézett, hanem haladott előre a magas porta felé. Törökországban, ha valamelyik kormányférfi ellen fordul a közvélemény, rendszeren a nők veszik kezökbe az első szerepet, s az illetőt uton-utfélen nyilvánosan gúnyolják, elmondják kárhözhatást érdemlő tetteit s felhívják, hogy mondjon le. A nők sérthetetlen s támadásait a minisztereknek tűrniök kell. Ha ennek nem engednek, akkor a férfiak komolyabb szerepe szokott következni. Mahmud pasa, mint láttuk, ezen is túl tette magát könnyű vérell.

Redif pasa nevét rendszeren a Mahmud pasáéval kapcsolatban szokták emlegetni. Ő most hadügyminiszter; egy évvel ezelőtt még csak ezredes volt. Rohamosan emelkedett pályáján. A palota-ármánynak ő a legügyesebb szöveje. Ő vitte keresztül Aziz szultán megbuktatását, a palotát ő szállotta meg katonáival és ő vezette fogságba a topkapui palotába. E merész és kalandos vállalata sikert aratván, előléptetése is biztosítva volt. A szultán kegyét most kiváló mérvben élvezi, mig az ellenpártnak nem sikerülend őt megbuktatni. Karöltve halad Mahmud Damad pasával, s egyik a másik támogatásában bizik. Husszein Avni hadügyminiszter halála után Abdul Kerim lett hadügyminiszter, de kitörvén a háboru, ő a hadak élére állott s háboruba ment. Igy történt, hogy helyetteseül neveztek ki ideiglenesen Redifet, később azonban az ideiglenes állást végleg reá ruházták.

Sulejman pasa, boszniai és hercegovinai hadparancsnok, egyike Törökország legjobb katonáinak. Vitézségét a szerbek ellen viselt

háboruban is megmutatta. Előbb a Dari Surának (a katonai tanács) volt elnöke. Középkorán tul van már, rokonszenves és barátságos férfi. Katonai tudományát részben külföldön szerezte, de az oroszok elleni harczokban is részt vett. Most Hercegovinában van, mint a várak parancsnoka, s különösen Montenegro ellen harczol. A körülzárt Niksicset erősen vivja s a mont enegroikat e helyen fényesen megverte.

Dsevdet pasa, most belügyminiszter, még a Fuad. pasa idejéből való, kinek testi-lelki

Reuf pasa, Cserkesz Abdi pasa fia, Abdul Aziz szultán idejében udvarmester s igen kegyelt személy volt. Halála után a következő uralkodónak is meg tudta nyerni kegyét, s a tengerészeti miniszteri tárczával bízott meg a beteges öreg Ahmed Kaiszerli pasa visszalépése után. Az ügyek vezetése nála jó kezekben van, mert egyenes törekvésű és buzgó hivatalnok.

Mehammed Resad Efendi, még fiatal ember, szereplése eddigelé nincs, s csakis mint leendő uralkodót, mint trónörökösöt mutatjuk be. Ő a

Oroszország belső bajai.

Az orosz népet ma még nem tarthatjuk európai nemzetnek; tényleg félig-meddig az, de lényegében ma is keleti és ázsiai, legalább is annyira mint a török nép, sőt ha igazságsan ítéljük meg a dolgot, igen sok tekintetben ázsiaibb és keletibb emennél. A nyugot nemzetei, az angolok, francziák s még a németek is, ugy látszik, hogy az orosz életet, sőt nem ritkán az orosz nemzet és kormány tényeit és szándékait is, egészen nyugot-európai szem-

óriási előhaladást tettek a művelődés terén. A dolog nem áll így egészen; Oroszország nem tett oly nagy előhaladást, mert a reform-áramlatokkal szemben mindig passzív magatartást tanusított, hanem tetteket vele a viszonyok és körülmények. Oroszország csekély fokú civilizációja olyas valami, a mit népére mintegy ráerőszakolt ugyan a külső, nyugoti befolyás, e nagy ellenállhatatlan hatalom, melynek azonban céljaival, eszméivel és törekvéseivel az orosz nép soha sem rokonszenvezett, s azokat nem tette a magáéivá; vérvé, testvé nem váltak azok.

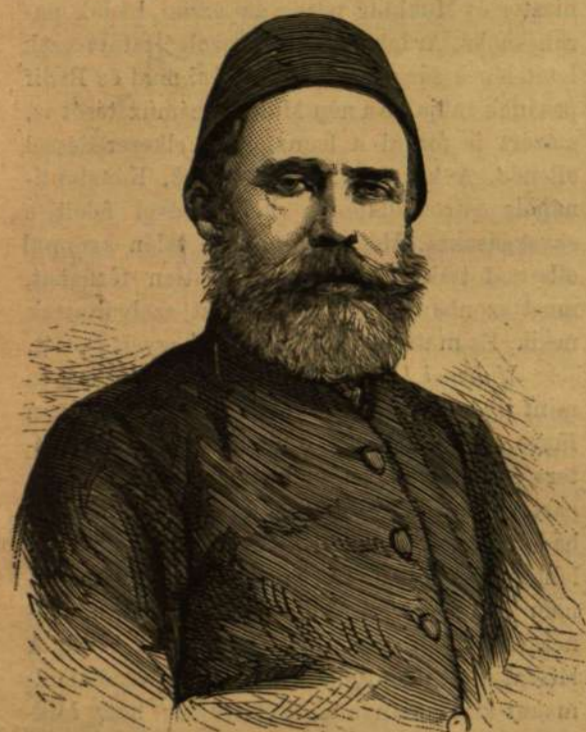
Midőn Oroszország e civilizációt, akarva, nem akarva, elfogadta, nem fogadta egyszerűszersmind azon eszméket és törekvéseket is, melyeket az ama nemzeteknél teremtett és megtestesített, a melyektől Nagy Péter csár és utódai azt átkölesőnőzték. A csárok ugy szólva bemázolták és betapasztolták Oroszországot a nyugoti nemzetek szokásaival és intézményeivel, de az orosz nép változatlanul megmaradt a máz és tapasz alatt annak, a mi volt. „Vakard meg az orosz, és a — tatár fog kilátszani belőle” — mondá valaki nagyon istalálóan. Az orosz engedett a csárok reformáló parancsainak, de

sohasem szentesítette azokat. Kényszerűségeiből alá vetette magát e parancsoknak, de azokban sohasem nyugodott meg. Kedvetlenül és zugalódva fogadott minden újítást. E változtatások európai színezetű államátették Oroszországot, de az oroszokat nem tették európaiakká. Ma is oroszok ők, abból a régi, felbarbar, félkeleti fajtából, a melyhez a mongolok és tatárok tartoztak, s gondolkodás módjuk ma is olyan, mint őseiké volt századok előtt.

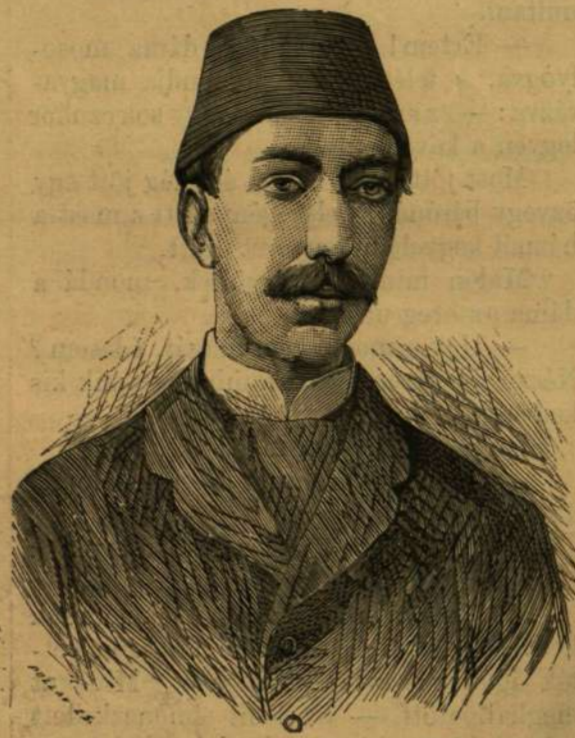
Egy s más dologban mégis közeledtek az

oroszok a nyugoti népekhez. A szocializmus, communismus és nihilizmus óriási mértékben van elharapózva közöttök, annyira, hogy ha Oroszország veszteni talál a mostani háboruban (kivánjuk neki teljes szívünkkel!), akkor aligha bomlásnak nem indul a roppant birodalom egész belső mivolta. Oly tömérdek különböző nemzetiségből, vallásból és felekezetből álló birodalom és társadalom a legszigorubb zarnoki kormányzás alatt nem is állhat fenn sokáig. Csak közelebről is olvashattunk szocialista mozgalmakról és összeesküvésről Oroszországban; felforgató és romboló eszmék terjedéséről, melyet csak is a legszigorubb kényszer-rendszerrel tudott a hatalom elfojtani, s jutott ennél szerep — szokás szerint — a kancsukának és Sziberia zordon sivatagjainak és ólombányáinak is elég.

Mondják, hogy e világon minden dolognak megvan a maga kiegészítő része, minden éremnek a maga két oldala; s politikai és társadalmi tekintetben is teljesen igaznak látszik az az állítás, hogy a hol egyik szélsőség megvan, ott leskelődik a másik is. Oroszországban az egész föld kerékiségén a legzsarnokibb despotismus uralkodik, mely még

DSEVDET PASA, belügyminiszter.

MEHEMME RESAD EFENDI, trónörökös, a szultán öccse.

REUF PASA, tengerészügyi miniszter.

REDIF PASA, serszaker, hadügyminiszter.

SZULEJMAN PASA, a hercegovinai hadtest és a várak főparancsnoka.

MAHMUD DAMAD PASA, főudvarmester és a tüzérség főparancsnoka.

TÖRÖK KORMÁNYFÉRFIAK ÉS VEZÉREK.

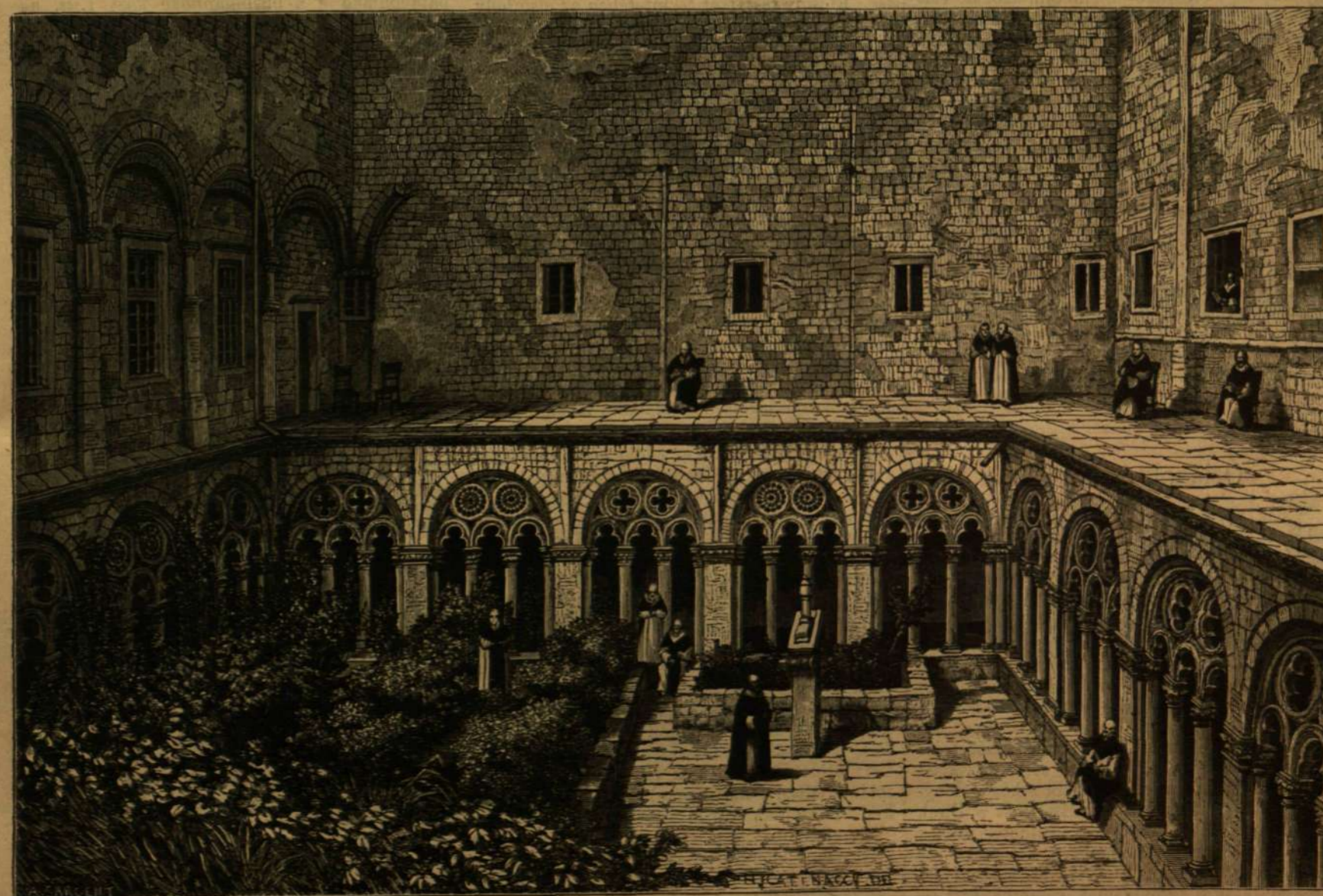
barátja volt. Tudományosan képzett férfi, de kevésbé gyakorlati ember. Neve sokkal maradandóbb az irodalom terén, hol nagy érdemeket szerzett. Fuad pasával (akkor még efendivel) írta a „Kavai Oszmanie” című első török nyelvű történeti műve. Azóta a történetírás terén munkálkodik. Nagy történeti műve a legjobb és leghitelesebb munka lett e téren. A legrégebb időkől kezdve a legjobb és leghitelesebb kutatók alapján dolgozta ki. A mű már közel áll befejezéséhez.

Hamid szultán testvér-öccse s utána a család legidősebb tagja. Mint ilyen, a mohammedán törvények értelmében, jogszerű örököse a török birodalom trónjának. Mikor II. Abdul Hamid szultán betegségének és a trónról való önkényes lelépésének híre terjesztették, Mehmed Resadról, mint erőteljes és felvilágosodott nézetű fiatal emberről beszéltek. Egyéb nem jutott róla köztudomásra. A háború kitörésekor Karszba volt küldendő, most azonban semmit sem lehet róla hallani.

pontból ítélik meg, holott ha közelebről veszik szemügyre s gondos tanulmányuk tárgyává teszik az orosz viszonyokat, rögtön látni fogják, hogy az orosz nép s az orosz birodalom csak földrajzi véletlenségből, tehát csak esetlegességből tartozik Európához. Kiténik ez állítás helyessége, ha Oroszország politikai és társadalmi viszonyait, népének szokásait, életmódját s főleg műveltségét, jobban mondva műveltség hiányát valamely tisztán nyugoti állammal kísérleljük meg összehasonlítani. Szeretik felhozni Oroszország barátai, hogy e birodalom és lakói Nagy Péter csár kora óta

ADRIAI KÉPEK: GYÜMÖLCSÁRULÓ CANALEZEK.

ADRIAI KÉPEK: RAGUZAI DOMINIKANUS ZÁRDA.

nagyobb erőt és hatalmat nyer az által, hogy az egyházi és világi legfőbb tekintély ugyanazon kezekben van egyesítve. Vasmarku rendőri rendszer hálózta be az egész roppant birodalmat; óriási katonaság áll az uralkodó rendelkezésére s csak intését lesi, hogy annak bármint irányu parancsát teljesítse; fizetett kormány-bérenczektől, kémepektől és titkos rendőroktól hemzseg minden város és minden falu; az „állam“ ellen ekövetett bűnök és merényletek gyors és szigorú megtorlására embertelen törvények, ukázok vannak kibocsátva. A szocializmus mégis be tudott szivárogni Szt.-Pétervárnak argus-szemű örkődése mellett, s az egyenlőség és testvériség eszméi hódításokat tettek úgy a moszkvita főúri fővárosi palotáiban, mint a Fekete- és Káspitenger partjainak és az Ural-bérencek távol eső helyeiségeiben. S a mi e fontos jelenséget még feltűnőbbé, meglepőbbé teszi, az ama bűmulatos könnyűségben és gyorsaságban áll, melylyel — a muszka népfaj és gondolkodásmód alantias voltánál fogva — minden új eszme vívözön módjára terjed szét az ottani nép milliói között. „Nyugat-Európa nemzetéinél“ — mondja egy angol író — „az intézmények különfélesége, a társadalmi állások és osztályok különböző volta, egyesek gyors emelkedése születés, vagyon vagy tehetség által — mindez megannyi gátul és akadályul szolgál valamely új eszme, mozgalom avagy törekvés elterjedésénél. De ha lehetséges lenne a Balti-tenger vizét csak néhány lábval is magasabbra emelni, akadálytalanul öntené el az azt az egész megérhetetlen síkságot, mely Lengyelország és az Ural-hegység közt elterül. Épen így bármely vallási vagy politikai mozgalom, melyet Oroszországba csempészni sikerül, oly lázas gyorsaságban terjed szét az oroszok közt, a mily rohanosság és átalánosság a nyugati világ sokoldalú polgárosultsága mellett nem is képzelhető.“

Kétségtelen, hogy a rabzsolgaság (mert az orosz ugynevezett jobbgyök egészen rab-szolgák voltak) eltörlése sokat tett a szocializmus gyors lábra kapására Oroszországban. Nem lehetlen, hogy a kormány ezota meg is bánta talán ezt az egy intézkedését, de visszavenni azt többé nem lehet. A birodalomnak bele kell nyugodnia ez intézkedés következményeibe, vagy erőszakosan elfojtani azokat. Természetes, hogy ugy lehetne a dolgon legbiztosabban segíteni, ha a czár a deszpótikus kormányzatot alkotmányossal cserélné fel; az egyik szélsőség megszűnése a másiknak is élet venné, mert az utóbbi ugyis az előbbinek volt természetes következménye. Amde az orosz czár az alkotmányosság eszméjétől sokkal jobban fél, mint a szocialista és kommunisztikus mozgalomtól. Ezekkel szemben bátran érvényesítheti megszokott erőszakos rendszabályait, de alkotmányos viszonyok közt ez még Oroszországban sem járná. Így tehát ama bűmulatos látványt szemtanúi, hogy a kommunizmus és internacionale szelleme, mely Francia-, Spanyol- és Olaszországban egészen kihaltnak vagy legalább is alvónak látszik, Európának legzsarnokibban kormányzott és legműveletlenebb népénél üttött állandó tanját.

Sámi Lajos.

Óriások és törpék.

Kik, vagy melyik nemzet szülőtte a legkisebb, és kik avagy melyik nemzet tagjai a legnagyobb természetű emberek? — írja Tropicard Pál a francia „Revue d'Anthropologie“ egyik közelebbi füzetében — oly kérdés, melyre biztos és minden tekintetben kielégítő feleletet igen bajos adni. Meg kell itt jegyeznünk mindenek előtt, hogy Villermé szerint az emberi test nagysága 1.402 és 1.787 méter között változik, mely állítás meglehetősen megközelíti a valóságot és 1.631 méternyi középszámot ad. Ha pedig az osztrák Novara-expedicióról írt könyvben Weisbach által közölt kimutatást fogadjuk el zsinormértékül, akkor e középnyomnyság 1.610 méternyi leend. Ha ismét a Birch és Buffon által említett 43 centiméter magas törpe és a Sappé által említett két méter és 83 centiméter magas finn óriás testmagasságai közt mutatkozó középszámot vesszük, ez 1.600 méter leend. Ha végre az Egyesült-Államok amaz egy és egy negyed millió katonáját vesz-

szük szemügyre, kikről Gould egy egyszerű statisztikai művet állított össze s kiknél a természetnagyság minimuma 1.016 és maximuma 2.095 méter volt, a középszám 1.555 méter, tehát az előbb említettél 75 centiméterrel kisebb lenne. Amde az ily rendkívüli eseteket méltán tekinthetjük szabálytalannak és természetelleneseknek, s az emberi természet középnyomnyságának komoly kiszámításánál nem jöhetnek tekintetbe.

Kezdjük a legkisebb természetű embereknél. Az eszkimókat sok ideig tartották földünk legkisebb polgárainak, főleg Hearu de Paw amaz állítása nyomán, hogy férfiak 1.299 s nők 1.371 méter magasak. Bellebo és Guérault orvosok állítása szerint általában el van ismerve, hogy az eszkimók szerfölött kicsiny természetűek, s csak ritkán haladják meg az 1.30 méternyi magasságot. S mindamellett is ha pontos mérések nyomán keressük az állítások helyességének bizonyítékait, többnyire ugy fogjuk találni, hogy azok teljesen tévesek. A mostanági följegyzett pontos számítások eredményéből kitűnik, hogy nálok a legkisebb középnagyság a férfinenre nézve 1.385 méter és hogy némely törzseknel 1.708 méter magas férfiak is találhatóak. A testmagasság keletől nyugot felé, vagyis a Baffin-szoros nyugoti partjától a Behring-szorosban levő Szt.-Lőrincz-szigetig menve, kétségtelenül növekszik; a mit talán annak lehet tulajdonítani, hogy nyugoton az eszkimók Észak-Amerika indiánjaival összevegyültek.

Az eszkimók tehát nem igen kedveznek amaz elvnek, mintha hideg ég alatt csak kis apró emberek születnének. Inkább az egyetlen vastag öltözött tünteti föl az Észak emeléköt az idegenek előtt oly kis, zömök természetűeknek.

Ugyane tant szeretik alkalmazni a lappokra is, de a nálok eddig tett mérések a férfiakra nézve 1.535 s a nőkre nézve 1.421 méternyi középnyomnyságot tüntettek ki. E szerint ök is a kis természetű, de korántsem a legkisebb természetű emberek közé tartoznak.

A mi a pescheráké, a Tüzföld-lakóit illeti, a kiket ugyane tan szintén igen kicsinyeknek szokott feltüntetni, ezek épen ellenkezőleg a középnél magasabb természetűek.

Kicsiny testalkat tekintetében az első hely mindenesetre a délafrikai bushmannokat illeti meg. Nálok mindkét nem közép magassága 1.400 méter alatt áll. Afrikának még néhány más négertörzse is versenyez velök e téren; például az akkák, kiknek középnyomnyságuk dr. Schweinfurth szerint 1.400 méter; továbbá az obongók, kik közül du Chaillu 6 nőt mért meg, kiknek 1.428 — és egy fiatal embert, kinek csak 1.371 méter volt a magassága.

Végre Ozeániában egy idő óta egy kis természetű négertörzs kezd az előbb említett fajokkal versenyezni nagyság, vagy jobban mondva kicsinyesség tekintetében; e törzs a negritók törzse, melynek legigazibb képviselői a Filippini, Andamán szigeteken és a Malakka-félszigeten találhatók. De bármily apró természetűek is a negritók, e tekintetben a bushmannok mégis előbb állnak, minthogy ez utóbbiak földgömbünknek határozottan legkisebb testalkatú lakói.

Melyik már most a legnagyobb természetű néptörzs? E kérdésre az eddig nyert tapasztalatok szerint azt felelhetjük, hogy Eropában a norvégek, Dél-Afrikában a kafferek, Észak-Amerikában néhány indián törzse, végre Dél-Amerikában Patagonia és az ötidjki világűrben a szigetek (Polynesia) lakói. Amde az elsőség fölött való versenyiség főleg az utóbb említett két törzsre szorítkozik.

Patagoniát sokféle néptörzs lakja. Északon a tehuelchek tanáznak, kik valószínűleg az araukániai törzshez tartoznak; továbbá a puelchek, kik a déli patagónokkal rokonok s végre a huillichek, kik nagyobbak ugyan, mint az araukániaiak, de mégis azokhoz tartoznak. Délen, főleg a Magellan-szoros és a Santa Cruz folyó közt szintén tehuelchek laknak. Végre a Tüzföldön (Tierra del Fuego) pescherák laknak, kiket szintén az araukániai törzshöz számítanak. Valamennyi patagoniai néptörzs nomád életet folytat; mindgyre átosapnak egymás területére, ugy hogy valamely vidéken véletlenül gyakran lehet látni oly törzseket, a melyek nem oda tartoznak. Legjobban ismerjük a tehuelcheket, vagy legalább is a délen lakó törzseket.

Szükségtelen volna ismételnünk a régi hajósoknak a patagóniai óriási természetére vonatkozó meszeszerű elbeszéléseit, mert azok ugy is meg vannak már hazudtolva, ámbar tagadhatatlan, hogy Martin de Moussy valóóságos óriásokat is látott Patagoniában, de nem a tehuelchek, hanem a huillichek között, kik néha egészen a Magellan-szorosig elkalandoznak.

D'Orbigny erélyesen fölcsózált a régi tengerészek bűmulatos túlzásai ellen. Azonban Rochas azt állítja, hogy d'Orbigny csakis északkeleti patagóniakat látott. Az eddig összegyűjtött méretekből teljes joggal következtethetjük, hogy a tehuelchek, kiknek csontjai már a Moreno által kiasott történelem-előtti paraderókkal összevegyülve találtak, öseik közé bűmulatos testarányu törzseket számíthatnak; a mostani patagóniai középnagysága hitel érdemlő utazók leírásai szerint 1.781 méternyi, tehát még mindig elég tekintélyes.

Ha összevetjük ama méréseket, melyeket az utazók a különböző polynesiai szigetesporok lakóiról vettek, középnagysággal 1.708 méter nyernék, tehát a patagóniaknál valamivel kevesebbet; de a különbség oly csekély, hogy önkénytelenül is amaz elmélet jut eszünkbe, mely szerint Polynesia lakói keletről vándoroltak ki, s egyszersmind a Fitz-Roy által fölemeltt ama szóhagyomány is, mely szerint a patagóniak nyugotról költöztek mostani hazájokba.

Az utazók által a különböző népek közt talált legnagyobb természetű emberek mindenestére a patagóniak, s ezek közt is a legmagasabb természetűek, többnyire férfiak, 2.077 méternyi magasak voltak; ellenben a legtörpebb embereket a bushmannok közt találták, s ezek csak 1.219 méter magasak voltak; e két szám 1.638 méternyi középszámot ad. Amde a nagy vagy kicsiny emberekkel való találkozásnál a véletlen is gyakran közbejárt; lehet hogy az utazó véletlenül valamely törzsből épen a legnagyobb vagy legalacsonyabb természetű embert látja meg; biztosabb tehát az általános középnyomnyságokat összehasonlítani. A patagóniak 1.781, vagy a Samoa-szigetbeliek 1.838 (Lapeyrouse szerint) méternyi magasságától e középszám a bushmannok 1.311 méternyi magasságára száll alá; így tehát a két magasság, vagyis a patagóniaké s a bushmannoké közt 1.566, a Samoa-belié s a bushmannoké közt 1.602 méter lesz a középszám; az egész emberiség középnyomnysága e szerint közel áll az 1.600 méterhez, vagy igen keveséssel kisebb önbi.

Megtörténhetik, hogy későbbi s még pontosabb mérések fognak e számon pár centiméternyi változtatni, de nagyobb eltérés az eddig tett kísérletek és tanulmányozások eredményétől, melyet az említett szám képvisel, alig képzelhető.

Örökölhető-e a tudománykedvelés?

Galton angol tudós egyik közelebről megjelent művében a tudományos emberek származását és életmódját tette érdekes vizsgálódásainak és fejtegetéseinek tárgyává. A megvizsgálandó egyének kiválogatásánál azt a rendszert követte, hogy elővette az angol tudós társaság (Royal Society) tagjainak névsorát, s ebből válogatta ki azokat, kik tudományos működésükért kitüntetések, érem, dícsérő okmányt stb. nyertek, vagy valamely tudományos társaság, vagy a British Association egyik-másik szakaszának elnökei, vagy végre ha tanárokul működtek valamely fötanodánál vagy egyetemnél. Az ily módon összeállított névjegyzék 180 nevet tartalmazott, s a szerző minden egyes egyénhez bizonyos számú nyomtatott kérdést intézett, a melyekre kiki teljes készséggel adott feleletet. A feleletek megvizsgálásánál ugy találták, hogy száz tudományos ember közül 28-nak az apja volt tudós; 36-nak fivére, 20-nak nagyapja s 40-nek nagybátyja volt tudósok. E számok csaknem ugyanazok, melyeket a kitűnőbb egyházi férfiak származásának és rokonosságának megvizsgálása céljából szintén közelebről tett nyomozások eredményeül nyertek. Az apai és anyai ágak befolyását szintén csaknem egyenlőnek találták, a mennyiben 100 tudós ember közül 34-nek voltak apai és 37-nek anyai ágon kitűnőbb rokonai.

A megvizsgált egyének szellemi és testi erőteljessége tekintetében Galton ugy találta, hogy „a nagy munkaképesség a tudományok mezején eredménytel működő férfiaknak egyik legfőbb jellegző tulajdonságuk“, minthogy száz közül 42 esetben mutatkozott a szokottnál nagyobb testi és lelki erő, s csupán két esetben mutatkozott a rendesnél csekélyebb.

A tudósokhoz első neveltetéseket illetőleg is voltak kérdések intézve, s az adott feleletekben 32 panaszkodik elégtelen és szűk körű neveltetésről. Nehányan meg azt hozták fel panaszoképen, hogy igen sok klasszikus dolgot kellett tanulniok; mások ismét azt állították, hogy a cambridge-i egyetemen szokásban levő kizárólag matematikai nevelés ártott meg nekik. Arra nézve, hogy vajjon a nyelvészeti vagy pedig matematikai nevelésrendszernek van-e több érdeme, a következő véleményt találjuk Galton könyvében: „Az egy irányban mutatkozó feltűnő képesség nem ritkán az ellenkező irányban mutatkozó határozott képtelenséggel van összekötve.“ Vagyis más szavakkal: ha valaki a matematikai tudományok terén feltűnő eredményeket képes kivívni, könnyen és gyakran megéssik, hogy más tudományágakban, például a nyelvekben, földrajzban stb. épen oly feltűnő tudatlanságot árul el, és megfordítva. A mondottakból önkényt következik, hogy legjobb a nevelést abban az irányban kezdeni, folytatni és bevégezni, a mely a növendék egyéni hajlamainak leginkább megfelel. Végül azt mondja Galton, hogy a kérdéseire adott feleletekből ama meggyőződésre jutott, miszerint legelőszörűbb az a nevelési rendszer, a melynél fogva a tanítványnak néhány egymással rokon és hasznos tárgyat tanítunk meg, de azt igen jól és alaposan, s ezáltal fölébresztjük tudni-vágyát az ismeretek szélesebb köre iránt is, a nélkül, hogy a tanítandó tárgyak tömegével túlságosan elhalmozók elméjét.

SERVADAC HECTOR

KALANDOS VÁNDORLÁSA A NAPRENSZEREN ÁT.

VERNE GYULÁTÓL.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Uj táncmenyek.

A Dobryna utasainak alig maradt más választásuk, mint visszatérni a Kunyhó-szigetre. Ugy látszott, a régi földtalajból ez az egyetlen pont maradt meg, a melyen emberek élhettek és táplálékot találhattak. Meg is állapodtak volna a tervben, hogy oda visszatérjenek, ha Procop hadnagy nem figyelmezteti, hogy az új földközi tenger, mely a régi helyébe lépett, s uj világuk egyetlen tengerének látszott, még mind nem hajózták egészen körül. Az északi részen az Antibes-foktól a gibraltári szorosig, délen a gabéi öböltől ugyanaddig terjedő partokat még nem járták be. S ki tudja nem nyílik-e itt még valamely út, mely Afrika egy termékeny s megmenekült oázisra vezet? Vagy Olaszországból, Sziaciliából, a baleári szigetekből nem kerülte-e ki valami az általános romlást; nincs-e még néhány élő lény, a kinek segítségére mehetnek; vagy valahol egy alkalmas kikötő, a hova bevonulhatnak?

Ez utóbbi tekintet különösen fontosnak látszott, mert a hideg napról napra növekedett, már a fagypontra alul állt a hőmérő, s így a tenger befagyását lehetett vámi mindennap, ámbar a sós víz néhány fokkal alább fagy be, mint az édes. Az időt tehát, míg hajójokat használhatják, fel kellett használni a még hátra levő utazás megtételére.

Február 25-kén indult ki a Dobryna ama kis sziklanyílásból, a hol ideiglenes menhelyet talált. A hideg, kivált szél is keletkezőn, nagyon csipős kezdett lenni. A hőmérő 2°-ot mutatott a 0 alatt. Sietniök kellett.

Az éjszakák különösen felséges szépek voltak. A lég fokozatosan meghidegült rétegeiben

csak nehezen ment a felbőlképződés. A csillagképek hasonlíthatatlan fényességben tündököltek az égboltozaton. Procop hadnagy, tengerész minőségében sajnálhatta ugyan, hogy a hold örökre eltűnt a láthatárról; de a ki csak csillagászati érdekléssel tekintette az eget, örülhetett a növekedett éji sötétségnek, mely annyira kiemelte a csillagok ragyogását.

E setétségben, némely éjszakán kivált, felesleges látvány tárult szemek elé. Hulló csillagok ezrei szeldelték át a levegőt, mint egy egyszerű tüzi játék, melyet az égi szín fő-tűz-mestere gyújtott meg a bűmuló világnak. Bezeg más száma a hulló csillagoknak, mint minő a föld augusztusi és novemberi éjszakáit olykor meglepi. Olmsted, Bostonban, 1833-ban, egy éjjel 34.000-re tette (kiszámítás s nem közvetlen megszámlálás után) az észlelt asteroidok számát. De a Gallian ezt a számot bátran meg lehetett tiszerezni.

A Gallia most, a föld pályájával központos, de rajta kívül álló ama kört metszette át, melyben a parányi asteroidok végtelenszáma bolyong. A mint reá hullottak, sűrűn mint a jégeső, majd mind az ég egy bizonyos pontjáról látszottak kiindulni, arról, a hol az Algol (a Perseus egyik csillaga) van, s gyorsan és hatalmasan gyuladtak meg, a mint a Gallia légkörébe érkeztek.

De e felséges látvány nagyja csak egy éjszaka tartott, míg a Gallia, világlútjában, áthalt az ür ama rétegén; pedig roppant sebességgel mozgott, a naptól távolodó útjában.

Február 26-kán a Dobryna, nyugot felé tartó útjában, a part egy kiugrása akasztotta meg s kényszerítette, hogy a hajdani Korszika déli végeig kanyarodjék alá — melynek azonban nyoma sem maradt, a föld és tenger ez uj alakulásában. Itt a Bonifáz-szoros helyén széles, nyílt tengert találtak, melyen semmi sziget sem volt. De 27-kén egy kised szigetkét jeleztek keleten, melynek fekvése arra látszott mutatni, hogy (ha nem egészen uj alakulás), Szardínia északi csúcsának a maradványa.

A Dobryna e kis szigethez közelített; a esónakot a tengerre eresztették — s néhány percz múlva Timaseff gróf és Servadac kapitány zöld parton kötöttek ki, egy alig hectare-nyi területű kis sikon. Néhány myrtus és leutiscusbokor, melyek közül három vagy négy öreg olajfa magaslott ki, némi ligetet képezett; de élő lénynek semmi nyomát nem vették észre rajta.

Már el akarták hagyni a kis zöld szigetet, mikor mekegő bégetés ütötte meg füleiket, s csaknem egyidejűleg egy kecske ugrott fel a zöldségből kiemelkedő kis sziklatömbök között.

A házi kecskéhez tartozott, ama jó fajhoz, melyet méltán neveztek el a „szegények tehenének“ — barna szőru nyöstény, csinosan hajtott kis szarvakkal, s oly szelid kezes, hogy az idegenek közeledésétől meg sem riadt, sőt apró, ügyes ugrásokkal egyenesen feléjük tartott, és barátságos mekegésével meg őket is közeledésre hívta föl.

— Ez a kecske nem maga van a szigeten! — mondá Servadac. — Kövessük!

Néhány száz lépésnyire haladva, leutiscusbokroktól árnyalt kis tisztásra bukkantak.

Egy hét-nyoloz éves leányka, nagy fekete szemű, fodros sűrű hajtól árnyalt kipi teremtes, szép s bájoló, mint a Murillo angyalai, pillantott ki a bokrok mögül, a fűben ülve s legkevesébbé sem látszott megijedni közeledőkre. Néhány perczig kíváncsian nézte az idegeneket, kiknek arczkifejezése, ugy látszik, teljesen megnyugtatta; azzal fölállt s elejökbe szaladt, és két kezét nyujtva nekik, egész biza-

lommal szólította meg, oly lágy hangon, mint maga az olasz.

— Nem akartok bántani, ugy-e?

— Nem, — felelt a gróf, szintén olaszul. — Barátid akarunk lenni, kedves kicsiny. —

Hogy hívnak? — tevé hozzá, miután egy pillanatra a csinos gyermekem legeltette szemét.

— Ninának, — felelt ez minden zavar nélkül.

— S meg tudnád-e mondani, kedves Nina, hol vagyunk?

— Magdaléna szigetén, — felelt a kis lány. Ott voltam, mikor minden ugy megváltozott — s oly rögtönösen!

A Magdaléna-sziget Szardínia északi oldalán, Caprera mellett fekvő kis szigetke. De Caprera, mint Szardínia is, nyomtalanul el volt tűnve.

Néhány kérdés és felelet után megtudták, hogy a kis Nina maga van a szigeten; hogy szülői nincsenek, hanem egy haszonbérli kecskenyáját őrizte; de a bekövetkezett katasztrófa pillanatában körülötte minden megsemmisült, a sziget e kis részecskéjén kívül, melyen csak ő s egyetlen kecskéje, Marzy, maradt életben; hogy eleinte nagyon félt, de aztán megnyugodott, s bele találta magát az új életbe, legeltetve Marzyt, táplálkozva annak tejével s némi csekély élelmi készlettel, a mi megmaradt körülötte; mindig várta, hogy valami hajó jó érte s magával viszi; és mivel most a hajó csakugyan megérkezett, nem is vonakodott elmenni velök, csak kecskéjét is vigyék magokkal s aztán szállítsák el, ha lehet, a majorba, a hová való.

Fél óra múlva a kis Nina és Marzy is el voltak helyezve a Dobryna, a hol mindketten a legjobb fogadtatásban részesültek. Valóban kedvező jelt volt a velök való találkozás. Az orosz matrózok, babonára hajlandó nép létökre, nem kételkedtek benne, hogy előbb-utóbb angyalnak fog bizonyulni, s mind azt nézték, hova rejtetje el a szurnyát. El is neveztek a „kis Madonná“-nak.

Pár óra múlva a Magdalénát elvesztették szem elől, s ujra feltalálták az uj szikla-partot, mely az egykori Olaszország helyét foglalta el, a nélkül, hogy ahöz legkevesébbé is hasonlítana. Róma helyén nagy öböl mélyedett; de Nápoly a Vezuvval, Messina, szorosával, s Sziacilia, a 3350 méter magas Aetnával együtt, mintha csak elsülyedt volna!

Még néhány mérőfölddel délebbre megtalálták azt a szikla-szorost, mely őket épen a legveszélyesebb pillanatban megmentette volt a vihar által közelebről szétzúratástól — s melynek keleti torkolata arra a tengerre nyílt, melynek végén Gibraltárt oly váratlanul találták volt. Innen kezdve a gabéi szorosig már ismertek volt az új földközi tenger partjait; s Procop hadnagy, sietve a téli szállásra juthatással, azt tanácsolta, hogy ne menjenek ismét a már egyszer megjárt helyekre, hanem csapjanak át jobbra az új kontinens meg meg nem járt partjaira.

Március 3-ka volt.

Innen kezdve a part, mely az egykori Tunis partja volt, a hajdani Constantináig egyenes vonalban haladt; itt éles szöglettel fordult délre a 32-dik egyenközű körg, s ott egy szabálytalan öblöt alkotott, csaknem egészen sziklák közé zárva; aztán mintegy 150 tengeri mérőföld hosszúságban az algri Sahara hosszában haladt, egy kiálló fokig, mely a marocci fok lehetett volna — ha Marocco még léteznék.

A mint e fokot meg akarták kerülni, — a Gallian még eddig nem észlelt jelenség: egy

tűzőkádó hegy füstölése lepte meg, melynek krateré tehát még nem volt kialuva.

E szerint a földről nem csak szárazt és tengert, hanem a belső tűz egy részét is hozta magával a belőle kiszakadt kis égi test, a Gallia!

A hőmérséklet e közben még folyvást csökkent; s Prokop hadnagy nem csekély nyugtalansággal ismételte, hogy sietniök kell. Ezért nem is szánták rá magokat, hogy a Gibráltár fokán szorult angolokat még egyszer fölkeressék.

— Minek is! — monda Servadac. — Hisz egyáltalában nem fogadtak bátorítól. Különben tudják, hol van a mi Kunyó-szigetünk, s ha akarnak: felkeresnek ott. Majd boszut állunk az udvariatlan fogadtatásért!

— Természetesen: annál udvariasab fogással! — monda Timaseff gróf.

— Ugy van!

A növekedő hideghez, mely a tenger befagyásával fenyegetett, még nagyobb baj is járult: a tüzelő anyag fogytán volt. E szerint márczius 5-kén elhatározták, hogy a további körülhajó-

— De adatai megfelelnek a mieinknek; — jegyzé meg Prokop hadnagy. — Mert abban semmi kétség, hogy az utóbbi hónap alatt tetemesen távoztunk a naptól, s hogy e szerint nyugtott ellypsis alakú pályán haladunk, mely minél távolabb, annál inkább kisebbedő sebességgel bír, egészen a Kepler törvényének megfelelőleg.

— Én pedig, — monda Servadac, — azt a tanulságot vonom le ebből, hogy — ha nem vagyok is épen „elragadtatva“, mint tudósunk, de aláírom azt a szavát: Nil desperandum! (Nincs ok a kétségbeesésre!)

Néhány órával utóbb a *Dobryna* árboczáról a Kunyhó-szigetet jelezték.

(Folyt. követc.)

Egyveleg.

A csár vonatja. A csár elutazása a harcztérre külön, Pétervárt e célra készített vasuti vonaton történt. E vonatban 18 kocsija van, ideértve a konyhát és éttermet is. A csár kocsija 16 méter (közel

vonatra. Most a spanyol kormány igen kényelmes vasuti kocsikat rendelt meg az Egyesült-Államokban. Tíz milliméter vastagságú pánczéllal vannak borítva, s az ablakok toló táblákkal zárhatók el. Egy ilyen bullet-proof kocsi sulya 3250 kilogramm.

Híres ivók. Igen régi állítás az, hogy egyetlen egy nemzet sem diésekedhetik annyi nagy-ivóval, mint a német. Mindazáltal akadnak az olaszok és francziák között is, kik mint nagy-ivók történelmi hírnévre tettek szert. *Lucius* és *Aiso* képesek voltak két nap s két éjjel egyfolytában inni. Dionysusról pedig azt mondják, hogy 90 napig is kitartotta az ivást. Kleist Dezső pomeráni százados, fejedelme engedelmével, 3 tonna sört hozatott fel magának a pinczéből vacsorára. Bogeslav pomeráni herceg udvaránál 1490-ben, bár a herceg maga is valószínű óriás volt, s rettentően evett, s még inkább ivott, tartózkodott egy *Schulenburg* nevű lovag, ki őt mindkét tekintetben jóval fölhalmultá, mennyiben egy ízben kevés híjával egy egész ökröt meg-evett, s annyit ivott, a mennyi egy egész társaságnak elég lett volna. Midőn Knipro di Winrichet 1551-ben a német lovagrend nagymesterévé választották, ebédnél minden vendégnek nyolcz hatalmas

HULLÓ CSILLAGOK EZREI.

EGY HÉT-NYOLCZ ÉVES LEÁNYKA.

SERVADAC HECTOR VÁNDORLÁSA.

zást abba hagyva, a Vulkan-pontnál megfordulnak s visszatérnek a Kunyhó-szigetbe, melytől alig lehetnek több, mint husz tengeri mérföldre.

— Szegény Ben-Zoufom, hogy megőrül! — monda Servadac. — Feltéve, hogy valami baja nem történt.

A rövidke uton, a vulkántól a szigetig, ismét egy uszó tárgyat találtak a vizen: ezuttal egy kis szelencze volt, pecsétviaszszal ép úgy lezárva, mint az előbbi távcső-tok, világosan ismét ugyanazon kéztől eredve.

Vigyázva felbontották s az előbbihez egészen hasonló lapot találtak benne.

Tartalma következő volt:

„Gallia (?)

Ab sole, márczius 1-jén 41.000.000 mfd. Febr.-tól márcziusig átfutott pályán 30.000.000 mérföld.

Va bene. All right. Nil desperandum.

El vagyok ragadtatva!

— Sem czim, s m aláírás! — kiálta föl Servadac kapitány. — Majd azt hinné az ember, hogy szándékos mystificatio.

100 láb) hosszú s 16 kereké van, míg a rendes kocsikon csak 8. Az egész vonat hossza 210 méter, gőzzel van futva s elejétől végig szabadon mehet akárki; különösen gondoskodtak arról, hogy az ajtók nyitására léghuzam ne lehessen. Még azon folyosók is, melyek ez egyes kocsikat összekötik, gőzzel vannak futva. A csár nevének is van külön vonatja, melyet 1872-ben hoztattak Franciaországból, midőn a csárné oda utazott.

A Vezuv kitörését várják néhány hét alatt. Már május utolsó napjaiban lehetett időnként hallani dörömbölését és látni éjjel a tűz visszazugrását. A kik ott voltak, azt beszélik, hogy a ki az 1872-iki kitörés által előidézt szakadékon át a kraterbe jut, ott minden veszély nélkül mintegy 100 méternyi átméretű, rendkívüli mélységet pillanthat meg, melynek alját füst s láva lepte el, a hónné menny-dörgésszerű zaj hangzik fel. Palmieri észleletei szerint e tünemény hosszabb ideig fog tartani, míg a tulajdonképi krízis beálland.

Pánczélos vasuti kocsik. Kuba szigetén közüdomás szerint igen kellemes utazás esik, mióta a lázadások permanensek: nagy szerencse ha egy állomástól a másikig csak egy banda lövöldöz a

boros üveg tartalmát egy nagy ezüst edényből egyszerre kellett meginnia; egy derék ivó, Veit von Basenheim, háromszor egymástán felelt meg e feladatnak, a miért is várnagygyá nevezték ki. Frankonban egykor az volt a szokás, hogy ha nagyobb társaság jött valahol össze, élesen töltött pisztolyokba bort töltöttek, s míg a kakas föl volt huzva, kiitták, mire aztán a pisztolyt elsütötték.

A világ legnagyobb szőlőtökeje. Carolinában Sz.-Barbara közelében még mai napság is nagy büszkeséggel mutogatják a látogatóknak a tulajdonosok a világ legnagyobb szőlőtökejét, melyet egy nem rég meghalt mexikói nő, Donna Marcellina Dominguez ültetett 1780-ban; terjedelme oly óriási, hogy elágazó venyigéi s levelei 5000⁰ lábnyi területet fednek be. Jó termés alkalmával ez egyetlen töke 8—10.000 font szőlőt terem. Ültetője szintén soká élt, 105 éves korában halt meg, s 300 közeli rokona siratta.

A történelmi időkből. Krajnában Innegoricza környékén föld közben egy husz méternyi hosszúságú csónakot találtak, mely egyetlen tuskóból van faragva s még a praehistorikus időből származóknak tartják.

Adriai képek.

Irta Herman Ottó.

Raguza.

Hogy már bejutottam e kedves fészekbe s két évig tartózkodtam benne, hát bizony akár egy könyvet is írhatnék róla. A történelmi anyag itt lépten-nyomon kinálkozik, s tárgyalhatná az ember pragmatice vagy másképen. Az ethnografia forrása is bőven akad e tájakon. A természet tüneményei sok újat, sok folséget nyújtanak itt. Hát még a társadalom, annak intézményei! Szóval az anyag bőven megvan; de a tér s az idő, a melyre a feldolgozásnak és feldolgozóknak szüksége van, az nincsen meg. A mit most adhatok, az egy pár tarkabarka kép, egy mozaik, melynek még legszükségesebb körirajzai is szakadozottak.

Sgra Contessa Caboga.

A Stradone palotába a bejárás a sikátorokból esik, s annyi a sikátor, a hány a ház. Minthogy a város hegyoldalon épült, a Stradone a völgy talpát alkotja, a sikátorok merő lépcsős kapaszkodók. A lépcsők durva márványból valók, s mint-hogy itt a lábbeli vasalása ismeretlen, hát az egész város lépcsője talaja fényesre csiszolt. Nos a sikátor lépcső első nyugvóján megdöngöttem a kaput a rajtafüggő sárkányos ütövel. A ház kongott, akár egy üres hordó.

Egyszerre a második emelet ablakán egy Medusa-fő jelent meg — eltűnt s hallom az ajtón a vascappantó nyirkosságát, mire az ajtó kinyílt.

Egy ötödik lépcsőházban találtam magamat egyes egyedül s okoskodni kezdettem: hogyan nyílt meg az az ajtó? A dolog igen egyszerű volt: a csappantóra egy zsinog volt kötve, mely a boltozatba furt lyukon át emeletről emeletre szolgált úgy, hogy csak meg kellett huzni. Ez házról házra így van. A nyílt kapu itt ismeretlen — így a nyílt szív is.

Az első emeletet kaptuk; a másodikban a Signora Contessa lakott egyes-egyedül. Teljességgel typicus egy alak volt biz ő, s ha minden lovagiasságotat összeszedem is, s ezt megpótolom azzal az őszinte tisztelettel, a melylyel az emberiség szöb fele iránt viseltetem, még ekkor is csak azt mondhatom, hogy a Contessa typicus szipirtó volt; — de csak külsejére nézve, máskülönbén elég jó indulatot tanusított a „maledetto cane straniero“ iránt.

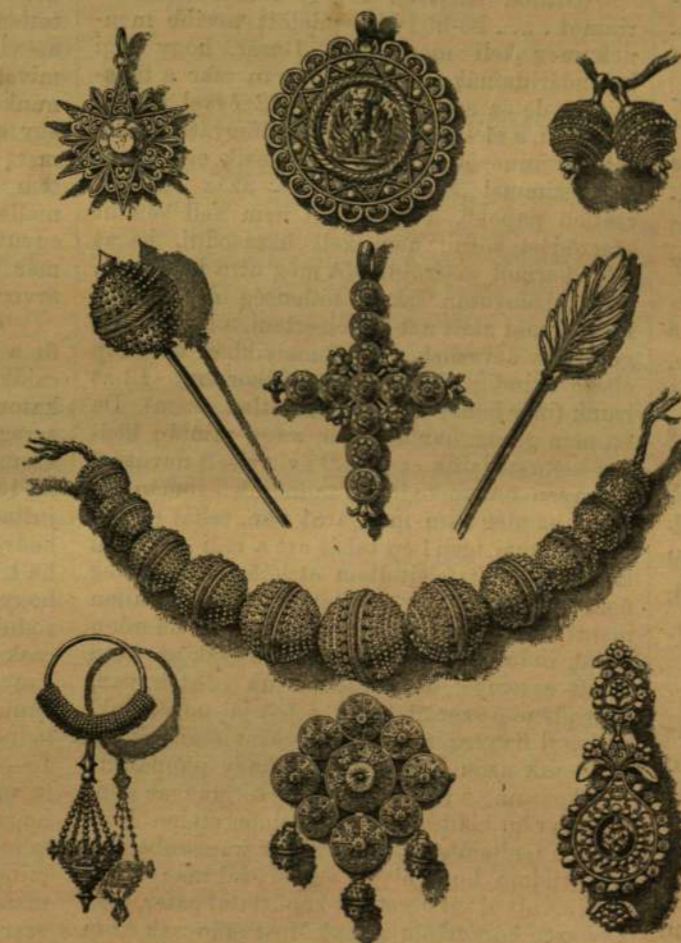
És hány ilyen alak látható itt! Ez nem az a világ, a hol a felviruló hajadon csinos s csak ritkábban classicus szépség; de azért csinos, kedves csemete, mely később pompás termő-fává fejlődik s még agkorában is tiszteletreméltó alak; — a nő itt inkább olyan mint a gomba, mely ma kifejté pompáját s holnap formátlanná bomlik, vagy legfeljebb olyan mint bizonyos Iris-faj, mely pár óráig virít, kifejté szinpompáját s azután elhervad. Két év lefolyása alatt e csodálatos metamorphosist eleget bántam. Valóban classicus szépségek arcában vonás vonás után csodálatosan elesedett, a gazella tekintetű szem szűrös lett, s a bájf felváltotta a szenvedély bántó kifejezése; az alak bizonyos szikárságot, körrajzaiban keménységet ölt, azután következett a valószínű kiaszás, mely még nyomát sem mutatja az egykori szépségnek.

A Contessa a hatvanon túl lévén, bizony

ijesztő egy lény volt. Szuette régi almármomjai között tökéletes elzárkózottságban élt, s csak a dermesztő bőra-napok esalták lenéha irodánkba, melyet fütöttünk. Mert hát itt a kályha ismeretlen valami, s a magunkét hozatni kellett. A bőra-napokon egy kis rézbográcsban szemet elesztenek, a bogrács akasztóvasán két karika van, a melybe a hüvelykujjak beillenek: e bográcson melengetik azután a tenyereket s az arczot, a testre pedig minden képzelhető takarót akasztanak. Contessánk sűrűn hordozta e bográcsot s lassanként egészen szurtos lett a szén porától, több mint szegényes öltözete szennyes lett — a fésületlen haj itt-ott kimozdult a fekete főkötő alól — mindez a bagoly-szerű arcz és szurös fekete szemmel egyetemben bizony megalkotta a szipirtót.

Ez maradványa az egykor oly hatalmas patriciátusnak; s egész házsorok vannak így egyetlen lakóval.

No, de volt azért nekem társaságom úgy lefekvés táján, csak gyertyát kellett gyújtani s rögtön megindult a hajrá! A kis Gekko, egy

Raguza-vidéki pórok arany ékszerai.

halavány színű, kisé ripacos, pislogó szemű gyikfaj, lábain csodálatos tapasztkarajokkal, mint a nyíl úgy surrant végig a falon s kapkodta be a szut, a molyt. Azután kibújt a skorpió, kényesen fölfelé kunkorította fulánkos farkát, csipésre emelte ollóit, s felülmúlhatatlan ügyességgel kezdte kalózártatát; mert ő előre-hátra, jobbra-balra egyformán tud járni; így addig manővrozott, míg a falnak vergődő éji pillét elcsipte s fulánkját a mellébe verhethe; a szegény áldozat, mely a pajkos gyerkőcz gombostűjén napokig elvergődik, a skorpió szurásától épen szörnyet halt.

És a mi ezeken kívül tanyázott a résekben, az épen rémség volt. Az első éj után tetovirozva voltam.

Igy ellaktunk mi ott szépepeken, t. i. a Signora Contessa Caboga, én és a jószágos természetnek még nálunknál is csodálatosabb sok ezernyi prücske-bogara.

Cafe ala Posta.

A dalmát kávéház rendes kiadása, a mi a szurtosságot illeti; de nevezetesség a társaság

miatt. Utótt-kopott külsejű alakok itt játszadoztak naphosszat. Sakk, dominó, teke, olasz-kártya. Véghetetlen szenvedély, örökös czivakodás, nagy ügyesség. Nos az a typicus olasz-arczu, szikár ur, kinek könyökös tökéletes szabadságot élvez, minthogy e tájon a posztó — orvosi műnyelven szólva — „anyagfolytonossági hiányt“ mutat, az Conte L. . . . , tehát gróf. Játsszótársa, ki tökéletes Armerajzender toilletében jelent meg, Marchese di B. . . . De ezek a Conte és Marchese urak eljátszanak azért pinczérrel, szatócsossal, akárkivel is; egyáltalában a kaszt nem kirívó, s a püspök sáfaközben élénken társalog inasával, ki nem mögötte, hanem mellette halad . . .

Corso.

A siesta, déli nyugalom, itt már tökéletesen uralkodik, s ekkor az ablakok zárva vannak, az utcák tökéletesen néptelenek. Ez indokolva is van, mert a nap heve olyan nagy, hogy a kéz nem állja pld. a kövezet melegét. Alkonyatkor azután megnyílnak a házak, s a város elegánsabb része, apraja-nagyja sétára kel. A Porta

Pille felséges platánjai alatt ilyenkor mondhatni, hogy egész Raguza élvezi a tenger tiszta levegőjét. S „élvezi“ a szó szoros értelmében. Vidám csevegésnek, udvarlásnak, szóval a nálunk divó élénkségnek nyoma sincsen. A párok s családok szorosan együtt tartanak, nagy komolyan járnak fel s alá, s csak egyszer köszöntik az ismerősöket. Szeles időben a Stradone népesül meg, s ennek a corsója csak évente egyszer ölt más jelleget. Ez hushagyó kedden történik, a mikor a carnevale járja oly élénkséggel, a minőt itt senki sem gyanított volna. Az elsőemeleti ablakok benépesülnek mind azzal, a mi szépség van Raguzaiban; alul tolong a férfi sereg, egy alárczos menet a másikat éri, a „confetti“, főkép a borsónagyságu fehér, marok számra röpül az ablakok felé, zsák számra fogy. Az egész város szokott lényéből kifogtatva, e napon a rakonezátlanságig csigazza a pajkosság ezer nemét.

Piazza d' Erbe.

Ez a zöldség, egyáltalában a konyha szükségleteinek áruhelye, s összealkotásában igen szép: az egyetlen pont, mely népeletet mutat. Egy szabályos négyszöglet pompás, nagy kockákkal kirakva, keleti részén pár száz lépcső vezet a jezsuiták templomához és telepéhez. E lépcsőről letekintve akkor, a

mikor a reggeli vásár, mely hajnalhasadtával kezdődik, teljesen fölébredett, a képzelhető leg-tarkább, alakjaiban eredeti, a színek sokaságában talán egyetlenkép áll, nyüzsgő, mozog előtünk. A dalmát népviselet színekben igen kitűnő. A kék, vörös, sárga, zöld, fehér szín annál jobban ragyog, minél egyenletesebb a márványtalaj színe, s minél igazabb az, hogy a raguzaei környékbeli pórnép kiválóan tisztaságos. A viselet tetőtől talpig népviselet, és egész föltünően gazdag. A husvágó, ki egy egyszerű asztalon hatalmas késsel foglalja szét a bárányokat, turbános, rövid kék ujjasa tenyérynai arany paszománttal, sokszor művésziesen kivitt arany himzéssel van disztive; a yatağán nyele elefántesont, ezüsttel; az elmaradhatatlan csibuk szára rendszeren remekműve a keleti aranyozásnak.

A brennoi leányok, e piac állandó jelenségei — fénylenek a tisztaságtól és az ékszerektől. A kissé kezkiásan kötött tarka fejkendőktől a kivágot cipőig minden rendben van. A szoknyák csak fél lábszárig érnek s a tiszta

